FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ
GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU
Curs 2025-2026

Del paper a l'oralitat. Anàlisi i adaptació catalana del *chapbook The Life of Jack Sprat, and His Wife, and His Cat.*

Judith Rodríguez Molist
1667656

TUTOR/A
Ada Arbós Bo

Barcelona, 31 de maig de 2026

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

DADES DEL TFG

Títol

Del paper a l'oralitat. Anàlisi i adaptació catalana del *chapbook The Life of Jack Sprat, and His Wife, and His Cat.*

Del papel a la oralidad. Análisis y adaptación catalana del *chapbook The Life of Jack Sprat, and His Wife, and His Cat*.

From print to orality. Catalan translation and adaptation of the chapbook *The Life of Jack Sprat, and His Wife, and His Cat*.

Autora: Judith Rodríguez Molist

Tutora: Ada Arbós Bo

Centre: Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Grau en Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: 2025-2026

Paraules clau

Traducció, *chapbook*, rima, humor, naturalitat, mètrica, adaptació

Traducción, *chapbook*, rima, humor, naturalidad, mètrica, adaptación

Translation, chapbook, rhyme, humor, naturality, metrical structure, adaptation

Resum

En el present treball es duu a terme la recerca, l'anàlisi i la traducció al català d'un *chapbook* anglès titulat *The Life of Jack Sprat, and His Wife, and His Cat*. L'objectiu principal és comprendre les característiques d'aquest tipus de literatura popular i les dificultats que planteja fer-ne una adaptació. En concret, l'estudi se centra en la traducció d'una versió versificada d'aquesta rima tradicional infantil, tenint en compte la seva funció lúdica, pedagògica i cultural.

Es pretén analitzar el context històric i literari dels *chapboks*, així com l'evolució de la rima original dins la tradició anglesa, per tal d'entendre millor el text original i els referents culturals que inclou. A partir d'aquest marc teòric, es desenvolupa una traducció adaptada al català que prioritza la naturalitat del text, la coherència, la musicalitat i la rima.

La metodologia utilitzada combina una anàlisi descriptiva del text original i la justificació de les decisions preses en la traducció.
Finalment, el treball reflexiona sobre el paper de la traducció de literatura infantil versificada com a eina de transmissió cultural i educativa, així com sobre les estratègies necessàries per adaptar textos històrics a un públic contemporani, sense perdre'n l'essència.

Resumen

En este trabajo se lleva a cabo la investigación, el análisis y la traducción al catalán de un *chapbook* popular inglés titulado *The Life of Sprat, and His Wife, and His Cat*. El objetivo principal es comprender las características de este tipo de literatura popular y las dificultades que plantea su adaptación. Concretamente, el estudio se centra en la traducción de una versión en rima de esta rima infantil tradicional, teniendo en cuenta sus funciones lúdicas, pedagógicas y culturales.
El objetivo es analizar el contexto histórico y literario de los *chapbooks*, así como la evolución de la rima original dentro de la tradición inglesa, con el fin de comprender mejor el texto original y los referentes culturales que incluye. A partir de este marco teórico, se elabora una traducción adaptada al catalán, priorizando la naturalidad, la coherencia, la musicalidad y la rima del texto.
La metodología utilizada combina un análisis descriptivo del texto original y la justificación de las decisiones tomadas en la traducción.
Por último, el trabajo reflexiona sobre el papel de la traducción de la literatura infantil en rima como herramienta de transmisión cultural y educativa, así como sobre las estrategias necesarias para adaptar textos históricos a un público contemporáneo sin perder su esencia.

Summary

This study involves the research, analysis, and translation into Catalan of a popular English chapbook entitled *The Life of Sprat, and His Wife, and His Cat*. The main objective is to understand the characteristics of this type of popular literature and the challenges posed by its adaptation. Specifically, the study focuses on the translation of a rhyming version of this traditional nursery rhyme, taking into account its recreational, educational, and cultural functions.

The aim is to analyse the historical and literary context of chapbooks, as well as the evolution of the original rhyme within the English tradition, in order to better understand the original text and the cultural references it contains. Based on this theoretical framework, a translation adapted into Catalan is produced, prioritising the naturalness, coherence, musicality, and rhyme of the text.

The methodology employed combines a descriptive analysis of the original text with an explanation of the decisions made in the translation.

Finally, the thesis reflects on the role of translating rhyming children's literature as a tool for cultural and educational transmission, as well as on the strategies required to adapt historical texts for a contemporary audience without losing their essence.

TAULA DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ 1
   1.1. OBJECTIUS 2
   1.2. CHAPBOOKS 2
      1.2.1. QUÈ SÓN 2
      1.2.2. CONTINGUTS RELLEVANTS 3
   1.3. EQUIVALENTS 3
      1.3.1. LITERATURA DE CANYA I CORDILL 4
      1.3.2. LITERATURA POPULAR CATALANA TRADICIONAL 4
2. CONTEXT DEL CHAPBOOK ESCOLLIT 6
   2.1. ORÍGENS 6
   2.2. ANÀLISI DEL TEXT ORIGINAL 7
      2.2.1. SIGNIFICAT DE LA RIMA 7
      2.2.2. PERSONATGES 8
      2.2.3. ASPECTES LINGÜÍSTICS 8
   2.3. ENCÀRREC 10
3. L'ESTRUCTURA MÈTRICA RIMADA 11
   3.1. LA VERSIFICACIÓ 11
   3.2. TIPOLOGIA DE RIMA I MÈTRICA 11
   3.3. FUNCIÓ COMUNICATIVA I SOCIAL DE LA RIMA 12
4. TRADUCCIÓ DEL TEXT 13
5. ANÀLISI I JUSTIFICACIONS 17
   5.1. NATURALITAT I COHERÈNCIA DEL TEXT 18
      5.1.1. ELIMINACIÓ DE FÓRMULES REPETITIVES 18
      5.1.2. REORDENACIÓ DE LA INFORMACIÓ 18
      5.1.3. AMPLIACIÓ I COMPRESSIÓ DE VERSOS 19
   5.2. RIMA I ESTRUCTURA 19
      5.2.1. CANVIS LÈXICS 20

5.2.2. REORDENACIÓ DE LA INFORMACIÓ I DELS VERSOS 20
5.2.3. IRREGULARITAT MÈTRICA 21
5.3. ADAPTACIÓ DE REFERENTS CULTURALS I NOMS PROPIS 22
5.3.1 ADAPTACIÓ CULTURAL 22
5.3.2. ADAPTACIÓ DE NOMS PROPIS 22
5.4. RECURSOS ESTILÍSTICS I HUMORÍSTICS 23
5.4.1. REFORMULACIONS HUMORÍSTIQUES 23
5.4.2. EXAGERACIONS I HIPÈRBOLES 24
5.4.3. CONTRAST ENTRE PERSONATGES 24
6. CONCLUSIONS 26
7. BIBLIOGRAFIA 27

1. INTRODUCCIÓ

Les rimes tradicionals, dins de la literatura infantil, juguen un paper molt important en l'aprenentatge de la llengua, de la cultura i de la història, i altres aspectes culturals. D'acord amb un article de la pàgina web Consell d'Europa escrit per Tveit, T. (2012), aquests textos formen part del patrimoni cultural de diferents societats. Inclouen històries amb elements culturals típics de cada país i ajuden els infants a desenvolupar habilitats i a treballar diferents aspectes acadèmics.

Dins d'aquest context, la motivació per a la realització d'aquest Treball de Final de Grau neix de la passió per la llengua anglesa i l'interès per la literatura i la traducció infantil com a instrument de coneixement. Les rimes sempre han sigut un mitjà rellevant per a l'aprenentatge d'una llengua i per la pràctica de la memòria. Per aquest motiu, en aquest treball s'estudia i es tradueix un conte, anomenat *The life of Jack Sprat, and his Wife, and his Cat*, que explica una història anglesa, redactada en quinze rimes.

El treball s'organitza en dues parts. La primera part, la teòrica, consisteix en l'estudi de l'obra, on s'analitza el seu origen, les diferents versions que se n'han trobat i el significat cultural, així com el significat dels personatges i l'evolució.

La segona part, la pràctica, consisteix en la traducció i adaptació de les quinze rimes que formen el conte, mantenint la musicalitat i el ritme, però adaptant-les a la cultura catalana de manera que resultin naturals i comprensibles per al lector. Aquesta tasca es complementa amb una anàlisi i justificació de les decisions preses al llarg del procés.

Aquest treball d'anàlisi i traducció permetrà valorar la importància de les rimes tradicionals i mostrar la relació entre la traducció, la cultura i l'aprenentatge infantil. A més, també permetrà veure totes les dificultats d'aquest tipus de traduccions.

1.1. OBJECTIUS

Els objectius principals d'aquest treball són analitzar i estudiar un *chapbook* molt popular en la cultura anglosaxona amb la finalitat de comprendre'n la funció històrica, social i educativa. Aquesta obra presenta un ampli ventall d'elements lingüístics, poètics i culturals que permetran fer la recerca del treball. Així doncs, es pretén examinar l'estructura mètrica, la tipologia de rima i els recursos estilístics del text original per identificar els aspectes que condicionen la seva transmissió.

Pel que fa als objectius de traducció, el treball proposa identificar i resoldre les dificultats específiques que planteja la traducció de rimes infantils, tenint en compte que el text final s'utilitzarà com a eina d'aprenentatge. Es busca aplicar estratègies de traducció adequades per adaptar els referents culturals anglesos, mantenir la rima i la musicalitat de l'obra i garantir-ne la naturalitat en la llengua d'arribada. Finalment, es reflexionarà sobre les decisions traductològiques adoptades i es valorarà l'impacte en el resultat final.

1.2. CHAPBOOKS

En aquest apartat s'explicaran els *chapbooks*, des dels seus orígens fins a les seves característiques principals, per tal d'entendre millor la traducció escollida i el context cultural.

1.2.1. QUÈ SÓN

Els *chapbooks* eren un tipus de publicació tradicional breu i econòmica destinada a un públic infantil i popular, que contenia poemes, contes, etc. Tractaven sobre herois populars, llegendes, acudits, lliçons escolars i rimes infantils, entre altres temes. La seva finalitat era transmetre valors i afavorir l'aprenentatge, ja que reflectien els costums i la moral de l'època. El caràcter econòmic condicionava tant el format material com els recursos gràfics. Per tant, la majoria de *chapbooks*, sovint anònims i amb xilografies, mesuraven aproximadament 14x11 centímetres i estaven cosits o grapats.

Aquestes publicacions es van originar a França a finals del segle XV i posteriorment es van estendre a Anglaterra i Alemanya, fins a arribar, més tard, a Amèrica del Nord. Al segle XIX, però, van perdre popularitat a causa de l'augment de revistes barates i altres publicacions (Cambridge Dictionary, s.d.; Britannica Editors, 2019).

Segons el Dictionary.com, la denominació *chapbook* sorgeix de la combinació dels termes anglesos *chapman* ('venedor ambulant') i *book* ('llibre'), ja que aquests llibrets eren distribuïts principalment pels venedors ambulants.

1.2.2. CONTINGUTS RELLEVANTS

Els *chapbooks* es caracteritzen per tres trets rellevants. Deixant de banda les dimensions i els temes que tracten, és important conèixer tres característiques: contenen rima, el llenguatge és adaptat al públic lector i utilitza terminologia general i té un fi educatiu.

Primer de tot, aquest tipus de publicacions sovint presenten rima, encara que pot ser irregular i no sempre és obligatòria. Molts *chapbooks* inclouen poemes, balades, rimes tradicionals o cançons populars, uns formats que acostumen a utilitzar la rima per facilitar la memorització i la transmissió oral.

A més, a part del seu baix cost, que els feia accessibles a un públic més ampli, formaven part de la literatura popular, la qual solia fer servir un llenguatge clar i fàcil de comprendre. Aquest fet permetia que persones sense accés a llibres impresos i costosos, tinguessin l'oportunitat de llegir i entendre el contingut. D'aquesta manera, el llenguatge que s'utilitzava per escriure *chapbooks* era senzill i proper al lector.

Per últim, aquestes publicacions transmeten coneixements, lliçons, valors morals i ensenyaments pràctics per al lector. Alguns textos ofereixen lliçons sobre el comportament correcte, l'enginy, la fidelitat i altres virtuts. Per exemple, *New Story of The Life and Adventures of Tom Thumb* (Babcook, 1849) transmet valors com la valentia i la perseverança, i demostra que la intel·ligència i el coratge poden ajudar a superar obstacles.

1.3. EQUIVALENTS

Diverses cultures europees tenen formats semblants als *chapbooks* que comparteixen característiques. Per exemple, a Alemanya trobem els *Volksbücher*, que eren llibres econòmics populars impresos a partir del segle XVI i contenien llegendes i històries morals (Britannica Editors, 2019).

Per altra banda, a França hi havia la *Bibliothèque bleue*: llibrets econòmics que incloïen textos religiosos, contes i relats populars, publicats entre els segles XVII i XIX (ARTFL Project, s.d.).

En la cultura i literatura catalana no existeix un terme concret i equivalent a *chapbook*, però sí que hi ha formats impresos similars a la funció, la difusió o els continguts d'aquests.

1.3.1. LITERATURA DE CANYA I CORDILL

El format paral·lel més similar als *chapbooks* és la literatura de canya i cordill, altrament coneguda com a literatura de canya i cordeta, literatura de fil i canya o, en castellà, *literatura de cordel* o *pliegos de cordel* (TERMCAT, s.d.). Aquests llibrets consistien en fullets de baix cost, escrits en prosa o en vers, i eren destinats a un lector amb pocs recursos econòmics. Per aquest motiu, també eren coneguts com a *literatura del pobre* (Rodríguez V., 2021).

Els continguts principals inclouen narracions populars, biografies, contes, fets històrics i altres textos de caràcter popular, però a més incloïen notícies o folklore. Sovint estaven encapçalats per una xilografia, que a vegades no tenia cap relació amb el text, i utilitzaven un llenguatge entenedor amb funcions morals i instructives.

La literatura de canya i cordill va néixer amb l'expansió de la impremta moderna a finals del segle XV i es va mantenir fins al segle XX. Tot i que als Països Catalans hi va haver moltes impremtes especialitzades, la major part de l'activitat es va concentrar a València, seguida per la ciutat de Barcelona.

Aquests impresos es distribuïen en espais públics com ara portals o mercats, i la seva denominació també està relacionada amb la manera de vendre'ls: els botiguers o venedors ambulants exposaven els llibrets penjats, amb fils, en un tros de canya per impedir que el vent se'ls emportés (Enciclopèdia Catalana, s.d.).

Un exemple de literatura de canya i cordill seria l'obra *Conversa entre Albert y Pascual molt crítica, molt gustosa, molt interesant, molt instructiva per desvaneixer preocupacions y per ilustrarse* recollida a la Biblioteca Valenciana Digital (BIVALDI, s. d.). Aquest llibret, del segle XIX, es va publicar a Barcelona, a l'oficina de la Viuda Pla. Com bé explica la mateixa pàgina, està estructurat en versos i presenta un diàleg entre els personatges Albert i Pascual. La conversa, amb un to humorístic i instructiu, critica el règim polític i social de l'època i utilitza un llenguatge popular per arribar a un públic més ampli.

1.3.2. LITERATURA POPULAR CATALANA TRADICIONAL

Una altra manifestació relacionada és la literatura popular catalana tradicional. Tot i que no constitueix un format editorial específic com els *chapbooks*, comparteix la funció de transmissió popular i moralitzadora.

La literatura popular catalana no és un gènere literari concret, sinó una denominació que s'utilitza per agrupar textos i formats diversos, siguin orals o impresos, que s'han transmès de generació en generació. Aquests textos, que solen ser anònims, tenen un

caràcter popular i han mostrat molta vitalitat al llarg del temps (Enciclopèdia Catalana, s.d.).

Fan servir un llenguatge senzill i clar, pensat per arribar a un públic més ampli, i també tenen les funcions d'instruir i moralitzar. Aquesta literatura es manifesta en diverses formes, per exemple la poesia popular, on hi ha romanços, corrandes i goigs, i el teatre popular religiós o el profà. Moltes d'aquestes obres utilitzaven estructures rimades i transmetien valors religiosos i morals (Departament de català, 2012; Una mà de lletres, 2018).

Un exemple d'aquesta literatura podria ser el *Romancer català* de Manel Milà i Fontanals, una edició de 1882 que recull cançons de cinc tipus: religioses i llegendàries, històriques, novel·lesques, de costums i cançons diverses. La majoria d'aquestes cançons són anònimes i de tradició oral, i mostren la pluralitat de gèneres i formats dins de la literatura popular (Enciclopèdia Catalana, s.d.).

2. CONTEXT DEL CHAPBOOK ESCOLLIT

El *chapbook* escollit per traduir en aquest treball és *The life of Jack Sprat, and his Wife, and his Cat*. Aquesta publicació narra la vida d'un home a través de quinze rimes divertides que faciliten la lectura en veu alta i capten l'atenció dels infants. S'ha seleccionat aquest conte perquè s'hi poden analitzar i estudiar molts elements rellevants. A més, la traducció d'aquestes rimes representa un gran repte, ja que s'ha d'adaptar el joc lingüístic sense perdre la funcionalitat i el to de l'original.

2.1. ORÍGENS

Tot i que l'obra que s'analitza i es tradueix en aquest treball és de 1820, és important destacar que la història d'aquest *chapbook* deriva directament d'una rima ja existent el segle XVII.

La versió de la rima en anglès antic s'utilitza per primera vegada en un recull anomenat *PAROEMIOLOGIA ANGLO-LATINA In usum Scholarum concinnata*. Aquest recull de proverbis i refranys en anglès i llatí, com indica el seu títol en llatí, té una finalitat pedagògica, destinada especialment a les escoles. John B. Clarke (1639, p.16) fa aparèixer la rima de la manera següent:

Jack will eat not fat, and Jull doth love no leane.
Yet betwixt them both they lick the dishes cleane

Més endavant, el 1765, la rima es fa més famosa perquè s'inclou, amb un anglès més modern, en la col·lecció clàssica de rimes i cançons infantils Mother Goose (Anònim, 1901, p. 69). I es publica d'aquesta manera:

Jack Sprat could eat no fat,
His wife could eat no lean,
Betwixt them both, they cleared the plate,
And licked the platter clean

A partir d'aquí, s'han creat diferents versions de la rima, de la història i dels contes, que demostren la capacitat de transformació, d'adaptació i de creativitat a partir d'una rima popular al llarg del temps (allnurseryrhymes.com, s.d.).

Per exemple, a la dècada del 1790 es publica una versió amb música en un llibre de cançons infantils anomenat *Juvenile Amusement* creat per Samuel Arnold, un compositor i organista anglès (Wikidata, 2024). Així mateix se'n van crear versions el segle XX, per exemple la de Paul Galdone, de 1969. Posteriorment, el XIX fins i tot es publica una obra de teatre basada en el personatge principal del *chapbook* que es traduirà en aquest treball, anomenada *Harlequin Jack Sprat, the Three Blind Mice, and Great A, Little A, Bouncing B, the Cat's in the Cupboard and She Can't See* (The Brothers Grinn, 1866).

A més, s'han fet traduccions i adaptacions en altres llengües, com el castellà, on trobem la traducció d'alguna rima de l'obra i, fins i tot, una versió amb suport audiovisual. A part de les versions i traduccions en castellà, també en trobem en altres idiomes, com el francès o l'alemany que tradueixen literalment el contingut de la rima original, i tenen finalitats pedagògiques per als infants, com ara l'aprenentatge de nou vocabulari i la transmissió dels valors culturals i morals de cada *chapbook*.

El *chapbook* escollit per a aquest treball és una versió de 1820, imprès per Kendrew James, un editor especialitzat en *chapbooks* en prosa i poesia i llibres infantils, com cançons i contes curts. Aquesta versió amplia la rima tradicional i la converteix en una narració completa amb rima i elements humorístics i morals pensats per educar i entretenir els infants.

2.2. ANÀLISI DEL TEXT ORIGINAL

Per fer una anàlisi del text original, s'han de tenir en compte aspectes lingüístics, culturals i traductològics.

2.2.1. SIGNIFICAT DE LA RIMA

Del significat d'aquesta rima se n'han extret diverses teories. Des del punt de vista del significat literal, la rima mostra que Jack Sprat no menja cap aliment amb greix, només verdures, mentre que la seva dona fa exactament el contrari i només menja aliments grassos. Gràcies a la combinació dels dos, deixen el plat ben net, i eviten malbaratar aliments. Aquesta lectura reflecteix una funció pedagògica, destinada a ensenyar als infants la importància de menjar de manera equilibrada i de no malbaratar menjar.

D'altra banda, es proposen interpretacions simbòliques i històriques. La primera és que el nom «Jack Sprat» s'utilitzava com a malnom per denominar una persona baixeta (Wikipedia «Jack Sprat», s.d.; FirstCry Parenting, 2022). Aquesta interpretació es basa en la paraula *sprat*, que en anglès fa referència a una sardina que destaca per la seva figura allargada i prima, coneguda com a 'amploia' en català o 'espadín' en castellà (Cambridge Dictionary, s.d.).

De la mateixa manera, s'ha suggerit que el protagonista i la seva esposa podrien representar simbòlicament el rei Carles I d'Anglaterra i la reina Enriqueta Maria. Segons aquesta interpretació, l'expressió *licked the platter clean* reflectiria de manera subtil i irònica aspectes de la societat i del poder de l'època, fent una crítica política en la manera com el rei Carles I d'Anglaterra i la reina Enriqueta Maria recaptaven els diners a través dels impostos (Poem Analysis, s.d.).

2.2.2. PERSONATGES

A part de les interpretacions, és important analitzar els personatges tal com es presenten en aquest *chapbook* de 1820. La seva caracterització contribueix a crear un relat humorístic, moral i accessible per als infants.

El primer personatge que hi apareix és el protagonista, Jack Sprat. Se'l presenta com un home prim, d'aspecte fràgil, amb una constitució fina i de dimensions menudes. Les seves preferències alimentàries són molt marcades, ja que no vol menjar greix, i només menja verdura. La seva aparició al llarg de l'obra mostra constància en els seus hàbits, cosa que defineix la seva personalitat i la seva funció narrativa.

Un altre personatge que es troba en aquest *chapbook* és la dona de Jack Sprat que, en comparació amb ell, és un personatge físicament oposat i de caràcter fort. Li agraden els aliments grassos i es nega a menjar verdura. La seva funció en el text és una antítesi explícita de Jack Sprat, i el contrast entre els dos genera l'efecte humorístic que caracteritza les rimes. La seva actitud contribueix a la lliçó moral sobre la convivència i els hàbits alimentaris.

Finalment, hi ha un tercer personatge, el gat, que actua com a personatge secundari en algunes rimes de l'obra. Aporta un element addicional d'humor, ja que només té una orella. Sovint intervé per completar l'escena i ajuda a afegir ritme al text.

El conjunt d'aquests personatges formen un triangle narratiu senzill, però efectiu. La parella protagonista presenta una oposició marcada que serveix per construir el conflicte i l'humor, mentre es mostra que és possible arribar a l'equilibri i a la cooperació. El gat afegeix un tercer element que dona cohesió al text. Aquesta estructura permet que les rimes siguin fàcils de seguir i tinguin un gran valor pedagògic per al públic infantil.

2.2.3. ASPECTES LINGÜÍSTICS

En aquest apartat s'analitzen els aspectes lingüístics principals del text original. Se centra en el vocabulari i lèxic, les formes morfològiques i verbals, així com la sintaxi, l'estructura i el registre. Aquesta anàlisi permet identificar els trets característics del text i entendre com influeixen en la interpretació i en les decisions de traducció.

2.2.3.1. VOCABULARI I LÈXIC

El text conté un conjunt d'arcaismes i formes antigues pròpies de l'anglès del segle XVII-XVIII, com ara *groat* (moneda antiga anglesa), *doublet* (peça de vestir ajustada al cos que portaven els homes) i *barrow* (carretó manual). Aquestes paraules són poc habituals en l'anglès contemporani i poden requerir adaptació o explicació per al lector infantil català.

Tot i això, es combina amb un vocabulari senzill i proper als infants com ara *cat*, *duck*, *pig* o *cow*, que facilita la comprensió i l'aprenentatge.

2.2.3.2. MORFOLOGIA I FORMES VERBALS

A més, s'hi observen formes verbals arcaïtzants amb apòstrofs, com ara *gain'd* o *lick'd*, que indiquen contraccions pròpies de l'època, per indicar elisions de lletres en verbs. Segons *The apostrophe in the history of English*, l'apòstrof es va introduir a la llengua anglesa el segle XVI per marcar omissions de vocals o consonants. Amb el pas del temps, l'apòstrof ha evolucionat cap a usos més limitats, per exemple contraccions o possessius, però en l'època del *chapbook* era un recurs ortogràfic habitual per ajustar la sonoritat i la mètrica dels versos (Calle-Martín i Pacheco-Franco, 2023).

2.2.3.3. SINTAXI I ESTRUCTURES

A part, fa ús de versos amb una sintaxi senzilla i repetitiva. Aquestes oracions curtes i paral·leles afavoreixen la comprensió per part del lector, com també la presència de construccions arcaïtzants, per exemple *could eat no fat* o *for to please*, que avui en dia són poc comunes, però mantenen la coherència del registre històric del text.

Pel que fa a la rima, cada estrofa del text està formada per vuit versos i utilitza un esquema irregular, que combina rimes aparellades (AABB) amb versos que rimen de manera més lliure o interna dins l'estrofa. Per exemple, en la primera estrofa, els dos primers versos (*Jack Sprat could eat no fat* i *His wife could eat no Lean*) no rimen entre ells, mentre que els versos següents sí que formen una rima aparellada (*They lick'd the platter clean* i *Jack eat all the lean*).

Com bé explica l'enciclopèdia Britannica, aquesta tècnica de flexibilitat i varietat rítmica que es manté al llarg de tot el text és una característica habitual dels *chapbooks* anglesos del segle XIX. Es podria emmarcar dins la tradició del *doggerel*, traduït al castellà com 'mal verso' o 'copla de ciego' (Cambridge Dictionary, s.d.), un tipus de poesia amb rima i ritme irregular habitual en rimes infantils. Aquest mètode, pensat per crear joc, ajuda a mantenir un to satíric i humorístic, i facilita la lectura en veu alta, la memorització i l'atenció dels infants. Però també suposa un repte en la traducció, ja que obliga a decidir entre mantenir la simplicitat rítmica o prioritzar la fluïdesa en català.

2.2.3.4. REGISTRE I ESTIL

Finalment, el registre del text original és generalment informal i narratiu, amb un to proper al lector jove. Això es combina amb expressions humorístiques i un lèxic quotidià que facilita la connexió amb la història. Tot i això, l'ús d'arcaismes aporta un component

pedagògic i cultural, que reflecteix la llengua del període en què es va escriure el *chapbook*.

En conjunt, aquests aspectes condicionen les decisions de traducció, ja que cal conservar la comprensió, el registre i la sonoritat del text original, alhora que l'adaptem a la llengua catalana contemporània destinada al públic infantil.

2.3. ENCÀRREC

L'encàrrec que inspira aquesta traducció surt de la necessitat d'una editorial o biblioteca de publicar i difondre un recull de rimes i contes procedents d'arreu del món. Necessiten la traducció i l'adaptació del *chapbook The Life of Jack Sprat and His Wife and His Cat* al català.

L'objectiu principal és crear una versió divertida, comprensible i culturalment propera al públic infantil català. La traducció ha de conservar la musicalitat i el to de l'original i ha d'adaptar els elements culturals que podrien resultar desconeguts o difícils de comprendre per als lectors.

Pel que fa a la rima de les traduccions, l'encàrrec estableix com a requisit l'ús de l'esquema de rima AABB en tots els *chapbooks* que s'inclouran en el recull de rimes i contes. Aquest requisit sorgeix de la voluntat de garantir una rima regular i fàcilment identificable pel públic infantil, que en faciliti la comprensió, la memorització i la lectura en veu alta, així com d'aconseguir una musicalitat i un ritme sense comprometre l'adaptació cultural del contingut.

3. L'ESTRUCTURA MÈTRICA RIMADA

Un dels trets més rellevants i recurrents a la literatura popular és l'ús d'estructures mètriques i rimades. La rima no només té una finalitat estètica, sinó que forma part d'una tradició cultural en què la musicalitat, la repetició i el ritme afavoreixen la memorització i la transmissió oral dels textos (Encyclopedia Britannica, 2019).

3.1. LA VERSIFICACIÓ

Moltes obres de literatura popular adopten formes versificades amb esquemes rimats, sovint senzills i repetitius, que aporten coherència i ordre al text. La versificació facilita la comprensió i la fixació per part del públic, ja que la musicalitat ajuda a mantenir l'atenció.

Els textos populars poden incloure diferents tipus de vers, que es classifiquen segons el nombre de síl·labes. Tot i que predominen els octosíl·labs i els heptasíl·labs, n'hi ha d'altres com els decasíl·labs o els pentasíl·labs. Aquesta característica permet que les obres es puguin recitar o llegir en veu alta, facilitant la transmissió oral i la memorització.

3.2. TIPOLOGIA DE RIMA I MÈTRICA

Pel que fa a la rima, predomina la rima consonant, en la qual coincideixen tots els sons finals dels versos a partir de l'última vocal tònica. Però també hi ha la rima assonant, en què només coincideixen els sons vocàlics.

A banda de la classificació segons la fonètica, hi ha diferents esquemes de rima, entre els quals els més habituals són:

- Rima aparellada (AABB): cada parella de versos rima entre si i aporta continuïtat. Com la que s'utilitza a *La rateta que escombrava l'escaleta*:

  Rateta, rateta, (A)
  tu que ets tan boniqueta, (A)
  que et voldries casar amb mi, (B)
  jo que soc tan bon fadrí.(B)

- Rima encadenada (ABAB): rimen el primer i el tercer vers, igual que el segon i el quart. Un patró que crea un ritme dinàmic i entrellaça les idees del text. Com la que utilitza Joan Maragall a l'*Oda nova*, de 1899:

  Al matí, quan la llum clara es desperta, (A)
  els arbres canten amb veu de vent, (B)
  i tota la muntanya s'il·lumina oberta, (A)

dins del cor jo sento un estrany content. (B)

- Rima creuada (ABBA): rima el primer vers amb el quart, i el segon amb el tercer. Altrament coneguda com a rima abraçada, ja que els versos B queden entre els versos A. Per exemple, un sonet de Jacint Verdaguer, a la seva obra *Canigó*:

  La muntanya s'alça i llueix a l'alba clara, (A)
  el riu murmura sota els pins verds, (B)
  i l'eco en les valls solitàries es perd, (B)
  mentre el cel d'or pur a l'horitzó es declara. (A)

Aquests esquemes, que contribueixen a l'organització de les idees, permeten que els lectors anticipin el patró de la rima i puguin seguir millor la narració (Malons, s.d.).

3.3. FUNCIÓ COMUNICATIVA I SOCIAL DE LA RIMA

Tal com es diu en un article de l'acadèmia British Council (2017), escrit per Opal Dunn, la rima i la mètrica compleixen un paper essencial dins de la literatura popular. La regularitat i la repetició permeten que els textos siguin més fàcils de memoritzar i transmetre oralment.

A més, aquests patrons rimats responen a pràctiques pròpies de la recitació i la lectura col·lectiva, i permeten que els textos arribin a un públic divers i no alfabetitzat, que pot assimilar i transmetre els continguts sense necessitat d'un suport escrit constant.

Finalment, gràcies a aquesta oralitat, molts textos de literatura popular han arribat fins a nosaltres. Ha permès preservar històries, llegendes i tradicions culturals que, sense aquesta transmissió oral, s'haurien perdut abans de poder-les posar per escrit. Es pot posar d'exemple el cas de la *Ilíada* i l'*Odissea*, d'Homer. Uns textos que, abans no es van posar per escrit, la transmissió oral els va mantenir vius durant segles (Roig, 2019).

4. TRADUCCIÓ DEL TEXT

A continuació es presenten el text original i la traducció al català en la taula 1.

	Text original	**Traducció al català**
Títol	THE LIFE OF JACK SPRAT, HIS WIFE, AND HIS CAT	*LA VIDA DE MARC, EL LLARG, LA SEVA DONA I EL SEU GAT*
Introducció	This one ear'd Cat, Belongs to Jack Sprat	Aquest gat mig orellat pertany a Marc, el Llarg.
Estrofa 1	JACK SPRAT could eat no fat, His wife could eat no lean, And so between them both, They lick'd the platter clean; Jack eat all the lean, Joan eat all the fat, The bone they pick'd it clean, Then gave it to the cat.	Marc, el Llarg, no podia menjar greix, Joana Col no volia gens de peix, i així anaven fent, fins a deixar el plat lluent. Un es quedava tot el magre i l'altra menjava el que li agradava; deixaven l'espina escurada i el gat, després, se l'empassava.
Estrofa 2	When Jack Sprat was young, He dressed very smart, He courted Joan Cole, And he gained her heart; In his fine leather doublet, And old greasy hat, O what a smart fellow Was little Jack Sprat.	Quan el Llarg era jove i galant, i vestia molt bé, tot elegant; coquetejà amb Joana fins a enamorar-la. Amb una faixa de pell fina i un barret que relluïa, quin jove tan orgullós, a més de llarg, majestuós.
Estrofa 3	Joan Cole had a hole. In her petticoat, Jack Sprat, to get a patch Gave her a groat; The groat bought a patch, Which stopp'd Joan's hole, I thank you, Jack Sprat, Says little Joan Cole.	Joana tenia un forat al vestit i no era gaire petit. El Llarg li donà un caleró, per comprar-se un pedaç ben bufó. En va trobar un al mercat i així es va tapar el forat, «Gràcies, de tot cor, per fer-me aquest favor.»
Estrofa 4	Jack Sprat was the bridegroom, Joan Cole was the bride, Jack said, from the church His Joan home should ride; But no coach could take her,	Marc, dit el Llarg, es casà i tot just sortir de l'altar: «Vinga anem, que a casa hi falta gent!» Però era tan estreta la via,

	The lane was so narrow, Said Jack, then I'll take her Home in a wheel-barrow.	que cap carruatge hi cabia, i ell va fer: «Ja et portaré jo, au, puja al carretó!»
Estrofa 5	Jack Sprat was wheeling His wife by a ditch, The barrow turn'd over, And in she did pitch; Says Jack, she'll be drown'd, But not Joan did reply, I don't think I shall, For the ditch is quite dry.	L'espòs anava empenyent l'esposa al costat d'un torrent. El carretó es va tombar, i Joana hi caigué de cap; «Ai, si se m'ofega!» Però ella digué ben serena: «Dubto que em passi res tan dolent. Està ben sec, aquest torrent!»
Estrofa 6	Jack brought home his Joan, And she sat on a chair, When in came his cat, That had got but one ear, Says Joan, I'm come home puss, Pray how do you do, The cat wagg'd her tail, And said nothing but mew.	Una vegada a la masia i asseguda en una cadira, va entrar el gat, aquell que era mig orellat. «On vas tan de pressa? Vine a conèixer la teva mestressa!» El gat, tot garneu, li va engegar un «marrameu».
Estrofa 7	Jack Sprat took his gun, And went to the brook, He shot at the drake, But he kill'd a duck, He brought it to Joan, Who a fire did make, To roast the fat duck, While Jack went for the drake.	El Llarg va agafar l'escopeta i se'n va anar a la riera. Volia disparar a un ànec, però li va tremolar el mànec. Va portar una oca a casa, just quan Joana encenia la brasa. Va deixar l'oca al foc i va tornar a sortir de cop.
Estrofa 8	The drake was swimming, With his curley tail, Jack Sprat came to shoot him, But happen'd to fail; He let off his gun, But missing his mark, The drake flew away, Crying, quack, quack quack.	Va trobar un ànec al llac amb el plomatge ben estarrufat. El Llarg va prémer el gallet, però no va encertar el tret; i quan va sortir la bala no li va tocar ni l'ala. I l'ànec, fent quac-quac, va marxar ben espantat.
Estrofa 9	Jack Sprat, to live pretty, Now bought him a pig,	Llavors, per viure millor, se'n va anar a comprar un porc.

	It was not very little, It was not very big, It was not very lean, It was not very fat, It will serve for a grunter, For little Jack Sprat.	No era gaire xic, ni gaire prim; no era gaire gran, ni tampoc gaire gras. «L'engreixarem sense misteri i en farem un bon tiberi.»
Estrofa 10	Then Joan went to market, To buy her some fowls, She bought a jackdaw And a couple of owls; The owls they were white, The jackdaw was black, They'll make a rare breed, Says little Joan Sprat.	Joana va anar al mercat, a comprar bestiar. Va comprar una gralla, ben negra i ben maca, i un parell de mussols, blancs com ells sols, «En sortirà una raça ben estranya», va dir la senyora Joana.
Estrofa 11	Jack Sprat bought a cow, His Joan for to please, For Joan she could make Both butter and cheese, Or pancakes, or puddings, Without any fat, A notable housewife Was little Joan Sprat.	El Llarg va comprar una vaca, i la va portar a casa. Així, la senyora Col, faria mantega i formatge en un bol. O creps, o púdings, sense greix a dins. Ho feu amb molta destresa i amb una gran delicadesa.
Estrofa 12	Joan Sprat went to brewing A barrel of ale, She put in some hops That it might not turn stale, But as for the malt, She forgot to put that, This is sober liquor, Says little Jack Sprat.	Joana va fer cervesa, no qualsevol, sinó de l'anglesa. Hi va posar una planta, perquè no fos massa amarganta, però li va passar per alt de posar-hi gens de malt. «Aquest licor no puja al cap —digué el Llarg—, quin nyap!»
Estrofa 13	Jack Sprat went to market, And bought him a mare, She was lame of three legs, And as blind as a bat, Her ribs they were bare, For the mare had no fat, She looks like a racer,	Després, van arreplegar una euga, que caminava lenta i feixuga. Només tenia una pota en bon estat i era tan cega com un ratpenat. Se li marcaven les costelles, de viure en tot de cases velles. «Sembla un cavall de competició»,

	Says little Jack Sprat.	va dir el Llarg, amb expectació.
Estrofa 14	Jack and Joan went abroad, Puss took care of the house, She caught a large rat And a very small mouse, She caught a very small mouse And a very large rat, You are an excellent hunter, Says little Jack Sprat.	La parella va sortir de casa, i el gat, mentre, vigilava. Va atrapar una rata que espantava, i un ratolí tan petit com una fava; la rata era grossa de debò, i el ratolí, ben petitó. «Quin gran caçador!», digué el Llarg, de bon humor.
Estrofa 15	Now I have told you the story Of little Jack Sprat, Of little Joan Cole. And the one ear'd cat. Now Jack has got rich And has plenty of pelf, If you's know any more, You may tell it yourself.	I fins aquí aquesta història del Llarg i la seva glòria, de la seva esposa Joana i del seu gat desorellat. Ara el Llarg és ric, té diners fins dins el llit. Si vols saber-ne més, explica-ho tu mateix.

Taula 1: Text original i text traduït.

5. ANÀLISI I JUSTIFICACIONS

Una vegada contextualitzat el *chapbook The Life of Jack Sprat and His Wife and His Cat*, així com totes les seves característiques textuals, històriques i culturals, en aquest apartat es presenten i es justifiquen les decisions traductològiques adoptades al llarg del procés de traducció. L'objectiu d'aquesta anàlisi és veure els criteris que han guiat la traducció del text, així com justificar les decisions que s'han hagut de prendre pel que fa a la fidelitat i a l'adequació.

Tal com s'ha dit anteriorment, es tracta d'un text versificat amb una funció lúdica i pedagògica, destinat a un públic infantil. Aquest fet condiciona de manera inqüestionable l'estratègia traductològica utilitzada, ja que no només cal transmetre el contingut, sinó també preservar l'efecte comunicatiu del text original. En aquest sentit, elements com la rima, el ritme, la musicalitat i l'humor són importants, perquè contribueixen directament a la funció d'entreteniment i a la transmissió oral del text.

Davant d'aquestes característiques, s'ha optat per una traducció funcional, que prioritza l'adequació al públic receptor per sobre de la literalitat. Això implica assumir que, en molts casos, l'equivalència total amb el text original no és possible, especialment quan compromet la naturalitat o la comprensió del text en la llengua d'arribada. Per aquest motiu, s'han aplicat estratègies com la modulació, la compensació o la reformulació, amb l'objectiu de mantenir la coherència textual i l'eficàcia comunicativa.

A més, la traducció de textos versificats comporta una complexitat afegida, ja que obliga a gestionar a la vegada diversos aspectes, com per exemple, la semàntica, el registre i l'estil. La necessitat de conservar la rima pot dificultar la precisió semàntica, fet que requereix una presa de decisions constant i conscient. En aquest context, s'ha hagut de fer de mediador cultural i adaptar el text per tal que funcioni en la cultura d'arribada sense perdre'n l'essència.

Així mateix, cal tenir en compte la dimensió cultural del text original, que inclou referències, noms propis i elements propis del context anglès que poden resultar poc significatius per al lector català. Per tant, s'han fet adaptacions culturals amb la finalitat de facilitar-ne la comprensió i apropar el text al públic destinatari.

En els apartats següents, s'analitzen de manera detallada les decisions més rellevants adoptades durant el procés de traducció. Concretament, s'expliquen aspectes com la naturalitat i la coherència del text, la conservació de la rima, l'adaptació dels noms i del context cultural i l'ús de recursos estilístics i humorístics. A través d'aquests punts d'anàlisi, es pretén justificar les solucions adoptades i mostrar que responen a la voluntat de produir un text fluid, expressiu i adequat al públic.

5.1. NATURALITAT I COHERÈNCIA DEL TEXT

Un dels aspectes més importants que cal tenir en compte a l'hora de fer aquesta traducció ha estat el fet de mantenir la naturalitat i la coherència del text en català, especialment tenint en compte que es tracta d'una obra versificada destinada a un públic infantil i pensada per a la lectura en veu alta. En aquest sentit, s'han fet diversos canvis tant en l'estructura com en el contingut dels versos, amb l'objectiu de produir un text fluid i entenedor en la llengua d'arribada.

5.1.1. ELIMINACIÓ DE FÓRMULES REPETITIVES

En primer lloc, s'han eliminat les expressions recurrents al final dels versos del text original com són «Says little Jack Sprat» o «Says little Joan Cole». Aquests versos, tot i tenir una funció rítmica en el text anglès, en català resulten redundants i interrompen la fluïdesa de la lectura. Per aquest motiu, s'ha optat per integrar la informació dins del discurs i, amb la fusió de versos, reformular-la com a part de la intervenció dels personatges:

Un exemple clar d'aquestes eliminacions es troba a la tercera estrofa. En l'original apareixen els versos: «I thank you, Jack Sprat / Says little Joan Cole». En la traducció, aquesta estructura s'ha eliminat i s'ha integrat en una intervenció: 'Gràcies de tot cor / per fer-me aquest favor'. D'aquesta manera es manté el contingut, però s'evita la redundància.

Un altre cas es pot veure en la novena estrofa, en què el protagonista compra un porc. En el text original la idea s'explica amb l'estructura final repetida: «For little Jack Sprat», mentre que a la traducció s'ha tornat a ajuntar els dos versos en una intervenció: 'L'engreixarem sense misteri / i en farem un bon tiberi'.

5.1.2. REORDENACIÓ DE LA INFORMACIÓ

En alguns fragments s'ha modificat l'ordre dels elements dins dels versos i l'ordre dels versos dins les estrofes per adaptar-los a una sintaxi més natural en català. En l'original, la disposició de la informació respon sovint a criteris propis de l'anglès, mentre que en la traducció s'ha prioritzat una estructura més clara i propera a l'ordre habitual del català, amb l'objectiu de facilitar la comprensió de la història.

Un exemple d'aquesta reordenació es troba a la tercera estrofa, quan es menciona que la dona del protagonista té un forat al vestit. En l'original, la narració es construeix amb una progressió fragmentada: «Joan Cole had a hole / In her petticoat / Jack Sprat, to get a patch / Gave her a groat…». En la traducció, aquesta informació s'ha reorganitzat:

‘Joana tenia un forat al vestit / i no era gaire petit / el Llarg li donà un caleró / per comprar-se un pedaç ben bufó’. En aquest cas, la reordenació no només afecta l’ordre dels versos, sinó que també afecta l’ordre del contingut.

Un altre cas de reordenació es pot observar en el fragment en què es descriu el porc que compra el protagonista. En l’original, la descripció de l’animal és repetitiva i contrastiva: «It was not very little / It was not very big / It was not very lean / It was not very fat». En la traducció, aquesta informació s’ha reorganitzat de manera que es manté el paral·lelisme i el contrast, però se’n redueix la redundància: ‘No era gaire xic / ni era gaire prim / no era gaire gran / ni tampoc era gaire gras’.

5.1.3. AMPLIACIÓ I COMPRESSIÓ DE VERSOS

Al llarg de la traducció s’han produït ampliacions i compressions de versos en funció de les necessitats del text. En alguns casos, s’han ampliat per mantenir el to narratiu i reforçar la claredat del discurs, mentre que en altres s’han condensat per evitar repeticions o elements redundants.

Es pot veure una ampliació en el fragment dedicat a la cervesa, on s’afegeix una explicació causal implícita en l’original: «She put in some hops / that it might not turn stale». L’ampliació de la traducció ajuda a explicitar la funció de l’ingredient i a reforçar la comprensió del lector: ‘Hi ha posat una planta / Perquè no fos massa amarganta’. A part, s’ha optat per fer la flexió de gènere no normativa al terme «amarganta», però popular en la llengua parlada, per rimar-la amb el vers anterior.

Pel que fa a la compressió, es pot veure especialment en fragments narratius més repetitius. Un exemple seria l’estrofa on els protagonistes marxen de casa i el gat es queda de vigilant. L’original torna a repetir els noms dels personatges: «Jack and Joan went abroad», mentre que en la traducció es condensen en un sol terme: ‘La parella va sortir de casa’.

5.2. RIMA I ESTRUCTURA

El text original presenta una constant irregularitat en la rima i la mètrica. Aquesta estructura irregular és habitual en els *chapbooks* infantils, en què la musicalitat i la sonoritat tenen més importància que no pas la forma. Tot i això, moltes estrofes mantenen rimes senzilles que contribueixen al ritme oral i a la memorització del text.

En la traducció s’ha optat per mantenir aquesta flexibilitat estructural, però procurant que hi hagi cohesió rítmica i fluïdesa en català. Així, tot i que no s’ha reproduït l’esquema de l’original de manera exacta ni sistemàtica, s’ha intentat conservar el ritme oral del text, mitjançant la creació de rimes naturals i coherents en la llengua d’arribada.

En aquest sentit, sovint s'ha prioritzat la sonoritat i la rima per sobre de la literalitat, introduint canvis lèxics, alteracions en l'ordre dels versos o petites modulacions sintàctiques. L'objectiu final ha estat aconseguir un text versificat fluid, autònom i adequat per a un públic infantil i per a la lectura en veu alta.

5.2.1. CANVIS LÈXICS

Primer de tot, en diversos fragments s'han canviat paraules o expressions de l'original per aconseguir rimes més naturals i musicals en català. En aquests casos, s'ha prioritzat la rima i el ritme per sobre del contingut exacte de l'original.

Un exemple es troba a l'estrofa 7, en què l'original diu: «He shot at a drake / But he kill'd a duck», mentre que a la traducció es transforma en: 'Volia disparar a un ànec / però li va tremolar el mànec'. En aquest cas, la traducció literal seria 'Va disparar un ànec / però va matar una oca', però no s'ha mantingut l'equivalència semàntica del contingut en el segon vers per crear la rima entre els termes *ànec* i *mànec*.

Un altre exemple es veu a l'estrofa 12. L'original només indica que la dona del protagonista oblida posar-hi malt i la cervesa no té prou alcohol: «This is sober liquor / Says little Jack Sprat», però en la traducció s'ha optat per fer un canvi: 'Aquest licor no puja al cap / —digué el Llarg—, quin nyap!'. Aquesta reformulació permet crear una rima i adaptar el contingut per mantenir la musicalitat i el to humorístic.

Tot i això, no s'han introduït canvis en tota la traducció, ja que també s'han conservat elements i versos de l'original. S'ha mantingut altres aspectes com la seqüència de les accions i versos que s'han pogut traduir literalment: «And went to the brook» traduït com 'I se'n va anar a la riera' (estrofa 7) o «She forgot to put that» que s'ha traduït com 'Però li va passar per alt' (estrofa 12).

5.2.2. REORDENACIÓ DE LA INFORMACIÓ I DELS VERSOS

Tot i que s'han conservat les intervencions directes dels personatges i el nombre d'estrofes i de versos, s'han introduït canvis en la traducció. En alguns casos, s'ha alterat l'ordre dels elements sintàctics o la disposició de la informació. Aquests canvis, a part d'aportar naturalitat a la llengua d'arribada, faciliten la creació de rimes i milloren la fluïdesa de lectura, que són especialment rellevants en un text versificat.

Un exemple es troba a l'estrofa 4, quan el text original introdueix de manera progressiva els personatges i la situació: «Jack Sprat was the bridegroom, / Joan Cole was the bride, / Jack said, from the church / His Joan home should ride». En la traducció, aquesta informació es cohesiona i es reorganitza en versos més breus i amb una estructura diferent: 'Marc, dit el Llarg, es casà, / i tot just sortir de l'altar: / «Vinga anem, / que a

casa hi falta gent!»'. Aquesta reestructuració no canvia el contingut narratiu (el casament, les paraules del nuvi, la referència a l'edifici religiós i a la tradició de portar la núvia a casa directament), però sí la distribució de la informació dins dels versos, amb l'objectiu d'afavorir la fluïdesa i la rima de la traducció.

Un altre cas es veu a l'estrofa 9, on el protagonista compra un porc. L'original presenta una estructura repetitiva: «It was not very little / It was not very big / It was not very lean / It was not very fat». En la traducció, aquesta informació es reorganitza de manera que es manté el sentit global i el paral·lelisme, però en un ordre diferent: 'No era gaire xic / ni gaire prim; / no era gaire gran / ni tampoc gaire gras'. D'aquesta manera s'han pogut rimar els adjectius de manera fluida.

5.2.3. IRREGULARITAT MÈTRICA

Pel que fa a la mètrica, en la traducció no s'ha seguit un patró sil·làbic a causa de l'ús de tècniques de traducció com l'ampliació i la reducció, que han permès adaptar el contingut dels versos a les necessitats de la rima i de la musicalitat del text. Com a conseqüència, la traducció presenta versos amb un nombre de síl·labes diferents, però de manera similar a l'original, que també es caracteritza per una estructura mètrica irregular.

Hi ha molts exemples d'aquest aspecte al llarg de la traducció. Per exemple, a l'estrofa 6, quan el protagonista porta la seva dona a casa, l'original presenta versos amb diferent nombre de síl·labes: «The cat wagg'd her tail» o «Pray how do you do». La traducció també manté aquesta variació mètrica, però amb un contrast encara més marcat entre versos: 'El gat, tot garneu' i 'Vine a conèixer la teva mestressa!'. En aquest cas, tenir la llibertat d'utilitzar tècniques de traducció com l'ampliació i la reducció, permet tenir un marge més ampli per la construcció de la rima.

Es pot observar el mateix a l'estrofa 12, en què s'explica com la protagonista fa cervesa. En el text original hi ha una gran diferència de síl·labes entre els versos: «Joan Sprat went to brewing / A barrel of ale,». En la traducció s'ha conservat aquesta diferència: 'Joana va fer cervesa, / no qualsevol, sinó de l'anglesa'. També en aquest cas, la llibertat de la mètrica ofereix més llibertat a l'hora de construir la rima.

5.3. ADAPTACIÓ DE REFERENTS CULTURALS I NOMS PROPIS

En aquest apartat s'analitza l'adaptació dels elements culturals i dels noms propis en la traducció. Aquest tipus d'elements suposen una dificultat traductològica perquè fan referència al context cultural de la llengua d'origen i no sempre tenen un equivalent establert en la llengua d'arribada. Per aquest motiu, s'han hagut d'utilitzar diferents estratègies d'adaptació amb l'objectiu de preservar tant el sentit com la naturalitat del text català.

S'ha prioritzat una traducció lliure, posant per davant la comprensió del lector i l'efecte general del text, segons l'element. Així, en alguns casos, s'ha optat per la conservació del nom original (Joana Col), mentre que en d'altres s'ha recorregut a l'adaptació o a la substitució per un equivalent cultural més pròxim al context d'arribada (Marc, el Llarg).

5.3.1 ADAPTACIÓ CULTURAL

En el cas dels referents culturals, s'han adaptat diversos elements amb l'objectiu de fer el text més accessible per al lector d'arribada.

Per exemple, la referència *groat* que apareix a l'estrofa 3 s'ha traduït com a 'caleró'. La paraula anglesa fa referència a una moneda britànica antiga. Per tal de mantenir aquest concepte, s'ha optat per la paraula *caleró* que preserva la idea d'una petita quantitat de diners i s'ha utilitzat bastant als textos infantils més antics, com són les rondalles o els contes populars.

D'altra banda, a l'estrofa 12, apareix el terme *ale*. Aquesta paraula anglesa fa referència a un tipus de cervesa propi de la tradició anglesa i s'ha traduït com a 'cervesa'. En aquest cas, s'ha fet una generalització amb l'objectiu de facilitar la comprensió del lector i evitar una referència massa específica de la cultura d'origen.

5.3.2. ADAPTACIÓ DE NOMS PROPIS

Pel que fa als noms propis, s'ha optat per una estratègia d'adaptació amb l'objectiu de reforçar la caracterització dels personatges. En aquest sentit, els noms originals no s'han mantingut de manera literal, sinó que s'han recreat en català per conservar la funció narrativa i l'efecte de recepció.

Així, el nom del protagonista *Jack Sprat* s'ha traduït com 'Marc, el Llarg'. S'ha fet una adaptació que no només substitueix el nom propi, sinó que també incorpora el malnom que caracteritza el personatge, tal com fa l'original amb *Sprat*. D'aquesta manera,

la traducció de *Jack* és 'Marc' per mantenir una sonoritat breu i similar. I, per altra banda, el malnom *Sprat*, que fa referència a un peix petit, llarg i prim, semblant a la sardina, s'ha traduït com 'el Llarg' per tal de mantenir la mateixa idea descriptiva del personatge en les dues llengües.

De la mateixa manera, *Joan Cole* s'ha traduït com 'Joana Col'. S'ha adaptat el nom propi a les convencions de la llengua catalana per tal de garantir la naturalitat. I el cognom s'ha traduït com a 'Col', per generar un contrast irònic amb les preferències alimentàries del personatge, que es caracteritza per menjar greix. En aquest sentit, l'associació amb una verdura reforça el to humorístic del relat.

A més, aquestes adaptacions també creen contrast entre els noms dels dos protagonistes: *el Llarg* transmet la idea d'un personatge alt i prim, mentre que «Col» suggereix una figura més rodona. Això no només es percep de manera semàntica, sinó també visualment en l'escriptura dels noms: *Llarg* té una forma prima i allargada, mentre que *Col*, té una forma més arrodonida i ampla. D'aquesta manera, els noms no només identifiquen els personatges, sinó que també els diferencien amb humor.

5.4. RECURSOS ESTILÍSTICS I HUMORÍSTICS

L'humor és un dels elements principals del text original i és essencial per a obtenir un text entretingut i fàcil de recordar. Al llarg de l'obra, aquest efecte humorístic es construeix mitjançant situacions absurdes, exageracions, contrastos entre personatges i diversos jocs lingüístics.

En la traducció, s'ha intentat preservar aquest component humorístic a través de diferents estratègies d'adaptació, especialment en aquells casos en què una traducció literal fa perdre l'efecte còmic de l'original. Així, s'han prioritzat solucions que mantinguessin el to juganer i divertit del text en català, encara que això impliqués modificar alguns elements formals o culturals.

5.4.1. REFORMULACIONS HUMORÍSTIQUES

En diversos fragments del text original, l'humor es crea a través d'expressions breus, comentaris irònics o jocs lingüístics propis de l'anglès. En la traducció, s'ha optat per reformular algunes expressions amb solucions més espontànies i adequades al públic infantil, mantenint el mateix to que l'original.

A l'estrofa 12 del text original, on s'explica que la dona del protagonista fa cervesa, hi apareix «This is sober liquor / Says little Jack Sprat». En la traducció, aquesta expressió s'ha reformulat com 'Aquest licor no puja al cap / —digué el Llarg—, quin nyap!'.

Aquesta traducció substitueix una ironia més subtil per una expressió més oral i humorística en català, adequada al públic infantil.

D'altra banda, a l'estrofa 6, el text original conclou simplement amb «And said nothing but mew.» En la traducció, aquest vers s'ha adaptat com 'li va engegar un «marrameu»'. La reformulació introdueix una expressió més viva i expressiva que reforça el to satíric.

5.4.2. EXAGERACIONS I HIPÈRBOLES

El text original sovint utilitza exageracions que augmenten el matís absurd i satíric de les rimes. En la traducció, s'ha procurat conservar aquest efecte exagerat adaptant les imatges i expressions a formes naturals en català.

A l'estrofa en què apareix una euga, el text original exagera les condicions físiques de l'animal: «She was lame of three legs / And as blind as a bat». En català, aquesta hipèrbole s'ha mantingut amb els versos: 'Només tenia una pota en bon estat / i era tan cega com un ratpenat'.

També hi ha exageració en la descripció del gat «This one ear'd Cat». La traducció ho transmet com 'aquest gat mig orellat'. Tot i ser una reformulació lliure, es manté el significat i el caràcter exagerat i còmic del personatge.

5.4.3. CONTRAST ENTRE PERSONATGES

Una part important de l'humor d'aquest *chapbook* es basa en l'oposició constant entre els protagonistes. Aquests presenten gustos, actituds i característiques contràries, fet que genera situacions còmiques al llarg de l'obra. En la traducció, s'ha intentat mantenir sempre aquesta contraposició.

El contrast més evident apareix a la primera estrofa, on s'explica que els protagonistes tenen gustos oposats. El text original diu: «Jack Sprat could eat no fat / His wife could eat no lean». En la traducció s'ha adaptat com a 'Marc, el Llarg, no podia menjar greix, / Joana Col no volia gens de peix'. Encara que el contingut no és literal, es manté l'oposició exagerada entre els dos personatges. A més, s'ha introduït el mot *peix* per compensar la traducció de *Sprat*, que, com ja s'ha comentat, fa referència a un peix petit i allargat. D'aquesta manera, com que en la traducció del nom es perd aquest matís, es compensa el fet de no mantenir la referència dins del nom.

També es veu el contrast en la caracterització dels personatges a través del seu comportament. Es pot observar la diferència de capacitats dels dos personatges quan, a l'estrofa 7, el protagonista no aconsegueix caçar l'animal que volia: «He shot at the drake, / But he kill'd a duck / He brought it to Joan, / Who a fire did make,» que s'ha traduït

com ‘Volia disparar a un ànec, / però li va tremolar el mànec. / Va portar una oca a casa, / quan Joana encenia la brasa’. I també, a l’estrofa 11, s’intensifica la caracterització quan s’explica que la protagonista fa formatge, mantega, creps i púdings, i emfatitza que ho fa amb molta destresa: «For Joan she could make / Both butter and cheese, / Or pancakes, or puddings, / Without any fat, / A notable housewife» que s’ha traduït com ‘Així, la senyora Col, / Feia mantega i formatge en un bol. / O creps, o púdings, / Sense greix a dins, / Ho feu amb molta destresa’.

6. CONCLUSIONS

L'objectiu principal d'aquest treball era analitzar i estudiar el *chapbook The Life of Jack Sprat and His Wife and His Cat* per comprendre la seva funció històrica, social i educativa, així com elaborar-ne una traducció i adaptació catalana adequada per a un públic infantil. A part de la recerca i del procés de traducció, es pot concloure que els objectius plantejats inicialment s'han complert satisfactòriament.

En primer lloc, el treball ha permès conèixer la tradició dels *chapbooks* i entendre la seva importància dins de la literatura popular infantil. A través de l'estudi del context històric i cultural, s'ha pogut observar que aquestes obres no només tenien una funció d'entreteniment, sinó també educativa i social, ja que ajudaven a transmetre històries, valors i tradicions. A més, l'estructura rimada tenia i té un paper molt important en aquest tipus de textos, perquè facilita la memorització i l'aprenentatge dels infants, fet que explica per què són tan importants.

En segon lloc, el treball ha demostrat que la traducció de literatura infantil versificada és un procés complex que va molt més enllà d'una traducció literal de les paraules. Cal tenir en compte molts aspectes, com ara la musicalitat, la rima, l'humor i la comprensió del lector. Per aquest motiu, sovint s'ha hagut de reformular versos, reorganitzar informació o modificar expressions. Tenint en compte això, la traducció final intenta mantenir l'essència del *chapbook* original i oferir un text fluid, expressiu i adequat per a la lectura en català.

També s'ha pogut concloure que totes les decisions traductològiques depenen sempre de l'encàrrec de traducció i de la funció que ha de tenir el text final. En aquest cas, l'objectiu era crear una versió divertida, entenedora i adequada per a infants catalanoparlants, mantenint la musicalitat i el to humorístic de l'original. Per això, s'ha prioritzat una traducció lliure per sobre de la literalitat. En un altre tipus d'encàrrec, potser més acadèmic o orientat a adults, probablement s'haurien pres decisions diferents i s'hauria intentat conservar més fidelment l'estructura o els referents culturals originals.

A més, aquest treball ha permès entendre que la traducció requereix molta comprensió, creativitat i una presa de decisions constant. Moltes vegades no és possible conservar totes les característiques del text original i això obliga a prioritzar uns elements per sobre d'uns altres segons les necessitats del text i del destinatari.

Finalment, aquest treball també ha permès valorar la importància de la traducció com a eina de comunicació entre llengües i cultures. Sense la traducció, moltes obres, històries i tradicions no podrien arribar a altres comunitats lingüístiques ni continuar vives al llarg del temps. Perquè, com va afirmar George Steiner, *sense traducció habitaríem províncies contigües al silenci* (Jaggi M., 2001).

7. BIBLIOGRAFIA

Allnurseryrhymes.com. (s.d.). *Jack Sprat* https://allnurseryrhymes.com/jack-sprat/

ARTFL Project. (s.d.). *Bibliothèque bleue.* University of Chicago. https://artfl-project.uchicago.edu/bibliotheque-bleue

Babcook, S. (1849). *New history of the life and adventures of Tom Thumb.* Project Gutenberg. https://www.gutenberg.org/cache/epub/58714/pg58714-images.html

Biblioteca Valenciana Digital (BIVALDI) s.d. Registre 8394. https://bivaldi.gva.es/es/consulta/registro.cmd?id=8394

Chapbook. Britannica Editors (2019, desembre 3). https://www.britannica.com/art/chapbook

Doggerel. Britannica Editors of Encyclopedia. (s.d.). https://www.britannica.com/art/doggerel

Oral Tradition. Britannica, T. Editors of Encyclopedia. (2019, gener 6). https://www.britannica.com/topic/oral-tradition

Calle-Martín, J., i Pacheco-Franco, M. (2023). *The night before beg'd ye queen's pardon and his brother's: The apostrophe in the history of English. English Language & Linguistics, 28 (2), 227-246* https://www.cambridge.org/core/journals/english-language-and-linguistics/article/night-before-begd-ye-queenss-pardon-and-his-brothers-the-apostrophe-in-the-history-of-english/3AFFF461EAC85F085E5F49BAC68D32A4

Sprat. Cambridge Dictionary Press (s.d.). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-spanish/sprat

Chapbook. Cambridge University Press. (s.d.). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/chapbook

Doggerel. Cambridge University Press. (s.d.). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-spanish/doggerel

Clarke, J. (1639). *Early English books, 1475-1640: Paroemiologia Anglo-Latina in usum scholarum concinnata: Or, Proverbs English, and Latine, methodically disposed according to the common-place heads, in Erasmus his adages.* https://archive.org/details/bim_early-english-books-1475-1640_paremiologia-anglo-latin_clarke-john-b-d_1639/page/16/mode/2up

Classic-Rocks. (s.d.). *Jack Sprat*. https://classic-rocks.de/englische-kinderlieder/jack-sprat.html

CNL Barcelona. (2019, novembre 29). *L'Odissea d'Homer. Lectures Compartides*. https://blogs.cpnl.cat/lecturescompartides/2019/11/29/lodissea-dhomer/

Departament de català. (2022, febrer 12). *Literatura popular catalana.* https://departamentcat.blogspot.com/2012/02/la-literatura-popular-catalana.html

Chapbook. Dictionary.com. (s.d.). https://www.dictionary.com/browse/chapbook
Dunn, O. (2017, juliol 27). *Rimas para mejorar el inglés de tu hijo. British Council.* https://www.britishcouncil.es/blog/rimas-canciones-mejorar-ingles-ninos
Literatura catalana. Enciclopèdia Catalana. (s.d.). https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/literatura-catalana
Literatura de canya i cordill. Enciclopèdia Catalana. (s.d.). https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/literatura-de-canya-i-cordill
Romancerillo catalán. Enciclopèdia Catalana. (s.d.). https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-de-la-musica/romancerillo-catalan
Volksbücher. German Book. Encyclopedia Britannica. (s.d.). https://www.britannica.com/topic/Volksbucher
FirstCry Parenting. (2022, novembre 5). *Jack Sprat nursery rhyme*. https://www.firstcry.com/intelli/articles/jack-sprat-nursery-rhyme/?srsltid=AfmBOooKFhUTmP2oexYJHCBVWSRO00HieSvv5it3jSvIQwN5iOvZxi3P
Galdone, P. (1969). *The Life of Jack Sprat, His Wife & His Cat.* New York: Harper & Row.
Harlequin Jack Sprat, the three blind mice, and great A, little A, bouncing B, the cat's in the cupboard and she can't see. (1866). London: The Theatre. https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uiuo.ark:/13960/t40s43n03&seq=3
Jack Sprat. (2025, octubre 27). En *Wiquipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Sprat#:~:text=The%20name%20%22Jack%20Sprat%22%20was,Jull%20doth%20love%20no%20leane Recuperat el 17 de febrer de 2026.
Jaggi, M. (2001, març 17). *George and his dragons*. The Guardian. https://www.theguardian.com/books/2001/mar/17/arts.highereducation Recuperat el 22 de maig de 2026.
Little Baby Bum en Español. (2017, desembre 8). *Jack Sprat – Canciones infantiles en espanyol* [Vídeo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=UcFtTGAKL9A
Malons, L. (s.d.). *Mètrica i versificació. Resum*. XTEC. http://www.xtec.cat/~malons22/trobadors/metrica.htm
Mama Lisa's World. (s.d.). *Jack Sprat Could Eat No Fat.* https://www.mamalisa.com/?t=ss&p=1343
Milá i Fontanals, M. (1882). *Romancerillo catalán, canciones tradicionales.* A. Verdaguer. https://archive.org/details/romancerillocata00mily/page/n10/mode/1up
Mother Goose. (1901). *Mother Goose's Melody*. https://dn790009.ca.archive.org/0/items/mothergoosesmelo00pridiala/mothergoosesmelo00pridiala.pdf

PoemAnalysis. (s.d.). *Jack Sprat nursery rhyme analysis.* https://poemanalysis.com/nursery-rhyme/jack-sprat/
Pridham, A. (1900). *Mother Goose's melodies.* https://ia800800.us.archive.org/28/items/mothergoosesmelo00pridiala/mothergoosesmelo00pridiala.pdf
Rodríguez Vela, A. (2021). *El bazar de los ingenios: La literatura de cordel en España*. Biblioteca Nacional de España. https://www.bne.es/es/blog/blog-bne/el-bazar-de-los-ingenios-la-literatura-de-cordel-en-espana
Saini, M. (2022, novembre 5). *Jack Sprat nursery rhyme for kids with lyrics. FirstCry Intelli.* https://www.firstcry.com/intelli/articles/jack-sprat-nursery-rhyme/?srsltid=AfmBOooKFhUTmP2oexYJHCBVWSRO00HieSvv5it3jSvIQwN5iOvZxi3P
TERMCAT. (s.d.) *literatura de canya i cordill*. https://www.termcat.cat/ca/cercaterm/fitxa/MjU1NzQ0
The life of Jack Sprat, his wife, and his cat. (1820). York: Printed by J. Kendrew, Colligerate. https://ia802800.us.archive.org/30/items/lifeofjacksprath00yorkiala/lifeofjacksprath00yorkiala.pdf
Tveit, T. (2012). *Children's culture as an educational resource: Using songs and rhymes, games and stories in multicultural classrooms*. En Council of Europe Pestalozzi Programme Training Units. https://www.coe.int/en/web/learning-resources/-/children-s-culture-as-an-educational-resource-using-songs-and-rhymes-games-and-stories-in-multicultural-classrooms
Una mà de lletres. (2018, juliol 16). *Literatura popular catalana.* https://unamadelletres.wordpress.com/2018/07/16/literatura-popular-catalana/
Wikidata. (2024, juny 6). *Jack Sprat (Q6115303)*. https://www.wikidata.org/wiki/Q6115303 Recuperat el 17 de novembre de 2025.